Datum
2026-08-24

Beteckning
KN2026/01473

Politik & samhälle
Erik Thornström, 08-677 27 08
Göran Gutierrez-Aranda

Klimat- och näringslivsdepartementet

E-post: kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till: kn.e.remissvar@regeringskansliet.se
hanna.sundqvist@regeringskansliet.se

Remiss av promemorian Förslag om mål för trygg energiförsörjning

Energiföretagen Sverige samlar och ger röst åt omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, en helhetssyn på energisystemet och i samverkan med vår omgivning, utveckla energibranschen – till nytta för alla.

Sammanfattning

Energiföretagen Sverige tillstyrker att det införs ett nytt energipolitiskt mål för en trygg energiförsörjning. Vi anser dock att det bör klargöras hur det nya målet förhåller sig till befintliga energipolitiska och totalförsvarspolitiska mål. Det nya målet bör även kompletteras med mer specifika målsättningar för respektive energibärare; el, fjärrvärme/fjärrkyla, gas respektive drivmedel. Funktionsmålen bör ange ambitionsnivå och tidshorisont och även beakta beroendena mellan energibärarna, bland annat vid prioritering och ransonering.

Vi vill framhålla att en förutsättning för att energibranschen ska kunna ta på sig ökade kostnader för beredskapsinvesteringar som syftar till att hantera krigsförhållanden är en ökad statlig finansiering. Om kostnaderna för att stärka energiberedskapen i huvudsak vältras över på energikunderna genom högre energi- och elpriser finns en risk att den sociala acceptansen för nödvändiga investeringar i elnät och annan energiinfrastruktur försvagas. Det är också angeläget att intäktsregleringen för elnätsföretag ger tillräckliga incitament för investeringar i försörjningstrygghet.

Uppföljningen av det nya målet bör utvecklas i samråd med branschen och bygga på relevanta indikatorer för respektive energibärare, med möjlighet till regional belysning. Samtidigt måste rapporteringen vara proportionerlig, samordnas med befintligt uppgiftslämnande och utformas så att känsliga beredskapsuppgifter skyddas. Arbetet bör också samordnas med pågående utredningar om det civila försvaret och med den föreslagna breddade energiplaneringen i kommuner och regioner.

För att målet ska kunna omsättas i praktiken föreslår Energiföretagen dessutom att regeringen utreder ett modernt driftvärn som kan stärka skyddet av samhällsviktig energiinfrastruktur. Staten bör även etablera en nationell struktur för geografiskt spridda och roterande beredskapslager av kritiska komponenter, med tydliga principer för prioritering och fördelning. Lagerhållningen behöver

Energiföretagen Sverige
101 53 Stockholm, Besöksadress: Olof Palmes Gata 11
Tel: 08-677 25 00, E-post: info@energiforetagen.se, www.energiforetagen.se
Org. nr: 802000-7590, Säte: Stockholm

kompletteras med säkerställd förmåga att tillverka, reparera och återställa materiel när ordinarie leveranskedjor inte fungerar.

Energiföretagen tillstyrker att ett nytt mål om trygg energiförsörjning införs men det behöver tydliggöras hur det förhåller sig till befintliga mål

Energiföretagen Sverige tillstyrker att det införs ett nytt energipolitiskt mål för en trygg energiförsörjning. Vi instämmer i att det försämrade säkerhetsläget innebär att det finns ett behov av att stärka försörjningstryggheten i Sveriges energisystem för att kunna hantera allvarliga störningar och ytterst krig. Rysslands anfallskrig mot Ukraina visar att energiförsörjningen är mycket utsatt i krigföringen. Hormuz-krisens effekter visar också att den globala energiförsörjningen påverkats allvarligt sedan i våras och på behovet av en stärkt försörjningstrygghet. Men även klimatrelaterade risker och digitaliseringen innebär ett ökat behov av att stärka försörjningstryggheten. Vi instämmer i att en trygg energiförsörjning kräver en gemensam inriktning och samverkan mellan energibranschen, energianvändare, myndigheter, kommuner och regioner.

Vi anser dock att det bör klargöras hur det nya målet förhåller sig till befintliga energipolitiska och totalförsvarspolitiska mål. Försörjningstrygghet har sedan länge utgjort en av de tre övergripande dimensionerna i målen för energipolitiken och behöver balanseras i förhållande till klimat och miljö respektive konkurrenskraft. Även kopplingen till de nyligen beslutade försörjnings-beredskapsmålen om förmåga att upprätthålla försörjningsflöden, att kompensera för störningar och avbrott i försörjningsflöden samt att prioritera kritiska flöden (Nationell strategi för försörjningsberedskap), behöver klargöras.

Vi bedömer att en stärkt försörjningstrygghet kommer att kräva ökade investeringar i resiliens, bränslelager, fysiskt skydd m.m. som kommer att vara kostnadsdrivande. Vi anser att staten här behöver ta ansvar för att finansiera åtgärder för att möta en dimensionering för höjd beredskap och krig.

Vidare saknar vi närmare redovisning av hur det föreslagna målet är tänkt att beredas och förankras långsiktigt, där vi anser att det är angeläget med en bred politisk förankring. Vi efterlyser även en mer utförlig analys av målets relation till gällande EU-rätt och EU:s energilagstiftning.

Ett nytt mål för trygg energiförsörjning behöver kompletteras med preciserade funktionsmål för respektive energibärare

Det pågår flera processer med att utveckla arbetet med energiberedskapen. Bland annat väntas Energimyndigheten den 1 oktober i höst redovisa sitt regeringsuppdrag om stärkt leveranssäkerhet för fjärr- och kraftvärmen och föreslå nya funktionsmål för leveranssäkerheten för fjärrvärme respektive fjärrkyla. Det vore därför lämpligt om det nya målet för trygg energiförsörjning utgör ett övergripande mål som sedan kompletteras med mer specifika målsättningar för respektive energibärare; el, fjärrvärme/fjärrkyla, gas respektive drivmedel. Det vore också i linje med att det nya målet avses komplettera leveranssäkerhetsmålet för elsystemet.

Funktionsmålen bör även ange en tydlig ambitionsnivå och tidshorisont för förmågehöjningen. Det säkerhetspolitiska läget innebär att målet inte enbart kan fungera som långsiktig vägledning; det behöver också ge stöd för prioriteringar och skyndsamt genomförande inom respektive energibärare.

Avvägningar mellan olika samhällsintressen behöver konkretiseras

I promemorian uttalas det att frågor av vikt för totalförsvaret behöver tillmätas större betydelse än tidigare när avvägningar mellan olika samhällsintressen görs. Det omnämns att för utbyggnad av energiinfrastruktur behövs exempelvis effektiva plan- och tillståndsprocesser. Det vore önskvärt om dessa avvägningar skulle kunna utvecklas ytterligare och att det konkretiseras vilka sammanhang som avses. Vi vill framhålla att energiförsörjningens betydelse för totalförsvaret behöver tydliggöras. Försvarsmakten bör få ett tydligt uppdrag att bidra till att säkerställa samexistens mellan försvarsintressen och utbyggnad av energi-infrastruktur. Idag utgör försvarsintresset i ökande grad ett hinder för energiinfrastrukturen, trots att frågan om samexistens är av vikt för båda långsiktigt inom ramen för totalförsvaret.

Vi instämmer i att styrmedel som behövs för att nå målet behöver utformas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt för att säkerställa att nyttorna överstiger kostnaderna för samhället.

Beroenden mellan energibärarna behöver beaktas vid prioritering och ransonering

Vid prioritering och ransonering behöver beroendena mellan energibärarna beaktas. Fjärrvärmeproduktionens hjälpkraft, pumpstationer och distribution bör behandlas som prioriterad elanvändning i Styrel-planeringen, så att en elransonering inte samtidigt slår ut värmeförsörjningen och driver upp elbehovet. Motsvarande hänsyn behöver tas vid drivmedelsransonering för reservkraft och reparationsresurser.

Vi instämmer i att indikatorer bör tas fram för att följa utvecklingen

Vi instämmer i förslaget att Energimyndigheten bör få i uppdrag att ta fram relevanta indikatorer för uppföljning för aktörer inom energiförsörjningen och för energianvändare. Det är dock viktigt att detta sker i samråd med branschen. Vi efterfrågar tydligare kriterier för hur målet ska följas upp och vilka dimensioner av försörjningstrygghet som ska följas upp. Dagens indikatorer för leveranssäkerhet för elsystemet och Energimyndighetens årliga Energiindikator-rapport bör kompletteras med indikatorer för respektive energibärare. En utgångspunkt kan vara strukturen för Energimyndighetens lägesbilder för energiförsörjningen. Det kan också övervägas om även en regional uppdelning kan behövas av till exempel självförsörjningsgrad av eleffekt m.m.

När funktionsmål och indikatorer utvecklas bör även nya tekniska lösningar såsom energilager, flexibel elanvändning och andra resurser som avfall (kraftvärme) som bidrar till energisystemets robusthet och uthållighet omfattas. Dessa resurser väntas få en ökad betydelse för försörjningstryggheten framöver.

Uppföljningen behöver samtidigt utformas så att nyttan av indikatorerna står i proportion till den administrativa belastningen. Löpande rapportering kan kräva betydande resurser för datainsamling, kvalitetssäkring och analys hos både energiföretag och myndigheter. Vid den fortsatta beredningen bör därför uppgiftslämnandet samordnas med befintlig rapportering, begränsas till nödvändiga uppgifter och kostnaderna för genomförandet belysas.

Indikatorerna bör så långt möjligt bygga på uppgifter som redan rapporteras, exempelvis genom års- och avbrottsrapportering, i stället för att skapa parallella insamlingssystem. Innan nya rapporteringskrav införs behöver regeringen också tydliggöra sekretesskyddet för känsliga beredskapsuppgifter hos kommunalt ägda energiföretag, som omfattas av handlingsoffentlighet. Uppföljningen bör utformas så att känsliga uppgifter i möjligaste mån aggregeras och hanteras av ansvarig myndighet.

Arbetet bör även samordnas med pågående utredningsarbeten för uppbyggnaden av det civila försvaret inom energiförsörjningen. Samordning bör även ske med föreslagna breddade lagen om energiplanering i kommuner och regioner som även ska omfatta planering för en trygg energiförsörjning vid både fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Ökad statlig finansiering krävs om ambitionsnivån för energiförsörjningen under höjd beredskap och krig höjs

I promemorian uttalas att det genom det nya målet skapas bättre förutsättningar att öka takten för att stärka robustheten i energisystemet. Det uttalas också att en snabbare takt medför att kostnader tidigareläggs. Vi vill framhålla att en förutsättning för att energibranschen ska kunna ta på sig ökade kostnader för beredskapsinvesteringar som syftar till att hantera krigsförhållanden är en ökad statlig finansiering. Om kostnaderna för att stärka energiberedskapen i huvudsak vältras över på energikunderna genom högre energi- och elpriser finns en risk att den sociala acceptansen för nödvändiga investeringar i elnät och annan energiinfrastruktur försvagas. Åtgärder som primärt syftar till att stärka totalförsvaret bör därför i huvudsak finansieras av staten och inte genom ökade avgifter och priser för energikunderna.

Finansieringsansvaret behöver anpassas till energisystemets olika verksamhetsformer och till gränsdragningen mellan aktörernas grundberedskap och tillkommande krav för höjd beredskap och krig. Åtgärder inom elnätsföretagens tydligt definierade grundberedskap bör i första hand finansieras inom intäktsregleringen. Åtgärder som går utöver grundberedskapen och primärt motiveras av totalförsvarets behov bör däremot finansieras med offentliga medel eller genom en hybridmodell. Det kan exempelvis gälla större engångs-investeringar samt regionala eller gemensamma beredskapslösningar. På fjärrvärmeområdet, som verkar på en konkurrensutsatt marknad där konkurrerande uppvärmningsformer inte bär motsvarande kostnader, behöver staten ta ett finansieringsansvar för åtgärder som dimensioneras för höjd beredskap och krig.

Vi anser därför att både anslagen för el- respektive energiberedskap behöver förstärkas väsentligt för att möjliggöra de investeringar som ökade ambitioner och ett nytt mål för trygg energiförsörjning innebär. Vi anser att energiberedskapen bland annat behöver prioriteras i fördelningen av budgetramen för den blocköverskridande överenskommelsen om satsningen på 50 miljarder kronor för civilförsvaret inom Försvarsberedningen.

Det är också angeläget att intäktsregleringen för elnätsföretag ger tillräckliga incitament för investeringar i försörjningstrygghet. Detta innebär att kommande reglerperioder behöver tillåta de extra kostnader för beredskapsåtgärder i elnäten som behövs så att nödvändiga investeringar kan genomföras och finansieras.

Staten behöver tydliggöra vad som ska ingå i elnätsföretagens grundberedskap och vad som utgör tillkommande krav, samt säkerställa en enhetlig kravbild för samtliga distributionsnätsföretag. Beredskapsåtgärder ska inte heller försämra företagens regulatoriska nyckeltal eller effektivitet i en kommande TOTEX-modell. Det behövs dessutom tydliga kriterier för när åtgärder och förmågor kan anses tillräckliga. Målsättningen bör vara att skapa förutsättningar för branschen att så långt möjligt upprätthålla ordinarie verksamhet även under höjd beredskap, bland annat genom ö-drift, samverkan, entreprenörsstyrning samt förmåga att underhålla och driva verksamheten.

Finansieringsformerna för att stärka försörjningstryggheten behöver utvecklas

Energiföretagen anser att det behöver ske utveckling av finansieringsformerna för stöd till beredskapsåtgärder. I dag medges stöd för el- och energiberedskaps-åtgärder endast till åtgärder som företag inte kan genomföra på kommersiella grunder. Samtidigt, med tanke på det stora antalet åtgärder som behöver genomföras under relativt kort tid, måste statlig och privat finansiering kunna kombineras för att stärka försörjningstryggheten. Det är angeläget att tillämpningen av statsstödsreglerna inte tillämpas för snävt utan att utrymmet för att kombinera olika stödformer och statsstödsregelverk tas tillvara och som kan bidra till flera syften.

Regler och stödformer behöver därför utformas så att de inte utesluter statlig medfinansiering av motiverade beredskapsåtgärder. Finansierings-förutsättningarna behöver vara kända redan i planeringsfasen, så att beredskapshänsyn kan integreras kostnadseffektivt i investeringar med lång teknisk livslängd och anpassas till lokala förutsättningar.

I till exempel det i år införda investeringsstödet Kraftlyftet är ett av de uttalade stödkriterierna i vilken utsträckning åtgärden bidrar till stärkt förmåga och minskad sårbarhet i elsystemet. Men stödåtgärderna ska också bidra till ökad elproduktionskapacitet i södra Sverige och därmed möjliggöra ny elanvändning. Detta innebär att anläggningar, infrastruktur och komponenter som delvis finansieras med statliga medel och bidrar till stärkt resiliens och försörjnings-trygghet också ska kunna användas under normala driftförhållanden då krissituation inte råder.

Ett annat exempel är en fjärrvärmeledning som kopplar ihop två fjärrvärmenät. Om sammankopplingen inte kan genomföras på marknadsmässiga grunder kan det vara motiverat att staten bidrar med finansiering, eftersom sammankoppling av fjärrvärmenät ökar försörjningstryggheten. Denna sammankoppling ska då kunna användas vid normaldrift, men bidrar också med beredskapsförmågor.

Konsekvensanalysen behöver utvecklas

Promemorians konsekvensanalys behöver kompletteras innan regeringen tar ställning. Analysen bör belysa kostnader och konsekvenser för olika aktörskategorier och energibärare, inklusive kommunalt ägda energiföretag och kommunsektorn, samt tydliggöra hur tillkommande krav ska finansieras. Särskilt behöver konsekvenserna av krav som ytterst kan belasta kommuner och kommunala energibolag analyseras, inklusive hur sådana kostnader förhåller sig till statens ansvar för finansieringen av förberedande beredskapsåtgärder.

Energiföretagen föreslår en utredning om modernt driftvärn genomförs

Erfarenheterna från Rysslands anfallskrig mot Ukraina visar att energiförsörjningen utgör ett prioriterat mål i modern krigföring. Angrepp mot elproduktion, elnät och värmeförsörjning syftar till att slå ut samhällsviktiga funktioner och minska samhällets motståndskraft. Även den tekniska utvecklingen, inte minst den ökade användningen av drönare och andra obemannade system, har förändrat hotbilden mot samhällsviktig energiinfrastruktur.

För att uppnå målet om en trygg energiförsörjning krävs därför inte enbart investeringar i robusthet och redundans, utan även en stärkt förmåga att skydda och försvara energianläggningar under höjd beredskap och ytterst krig. Energiföretagen anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att analysera hur ett modernt driftvärn kan utformas för att möta dagens hotbild. Utredningen bör bland annat belysa ansvarsfördelning, rättsliga förutsättningar, samverkan mellan näringsliv och berörda myndigheter samt vilka anläggningar och funktioner som bör omfattas.

Ett modernt driftvärn bör utgöra ett komplement till Försvarsmaktens och de civila beredskapsmyndigheternas arbete och bidra till att säkerställa att samhällsviktig energiinfrastruktur kan skyddas och upprätthålla sin funktion även under höjd beredskap och krig.

Nationell struktur för beredskapslager av kritiska komponenter är en förutsättning för att uppnå målet om trygg energiförsörjning

Det föreslagna målet om en trygg energiförsörjning innebär att energisystemet ska vara motståndskraftigt och uthålligt samt kunna upprätthålla samhällsviktiga funktioner även vid allvarliga störningar, höjd beredskap och ytterst krig. För att detta ska vara möjligt krävs inte bara robust infrastruktur och ökad produktionsförmåga, utan även säkerställd tillgång till de komponenter och

reservdelar som behövs för att underhålla, reparera och återställa energisystemet när ordinarie leveranskedjor inte fungerar.

Erfarenheter från Rysslands anfallskrig mot Ukraina, liksom svenska störningar de senaste åren, visar att tillgången till kritiska standardkomponenter snabbt kan bli en begränsande faktor för energiförsörjningens uthållighet. Dagens beredskap bygger i huvudsak på enskilda aktörers lagerhållning och informell samverkan, vilket inte är tillräckligt vid långvariga eller samtidiga störningar där flera aktörer konkurrerar om samma resurser.

Energiföretagen anser därför att staten bör ta initiativ till att etablera en nationell struktur för beredskapslager av kritiska komponenter inom energisektorn. En sådan struktur bör bygga på roterande och geografiskt spridda lager, tydliga principer för nationell prioritering och resursfördelning samt kunna aktiveras av ansvarig myndighet vid kris eller höjd beredskap. En nationell struktur skulle stärka energisystemets motståndskraft och uthållighet samt ge ansvariga myndigheter ett konkret verktyg för att säkerställa tillgången till kritisk materiel när marknaden inte längre fungerar normalt.

Staten behöver även ta ett tydligt ansvar för den övergripande styrningen och prioriteringen. Enskilda företag saknar mandat och helhetsbild för att avgöra vilka noder och komponenter som ska prioriteras eller hur knappa reservdelar ska fördelas när flera aktörer drabbas samtidigt. Principerna för prioritering bör grundas på en samlad och löpande analys av hotbilden. Analysen bör även omfatta stora krafttransformatorer och annan materiel för högspänningsanläggningar, där lagerhållning ensam inte räcker, och bör kunna inkludera produktions- och reparationskapacitet i Norden.

En nationell struktur för beredskapslager av kritiska komponenter bör därför utgöra en central del i genomförandet av det föreslagna målet om en trygg energiförsörjning och ses som en grundläggande förutsättning för att målet ska kunna omsättas i praktiken.

Beredskapen för kritiska komponenter behöver också omfatta förmåga att tillverka, reparera och återställa materiel när ordinarie leveranskedjor är utslagna. Staten bör därför, tillsammans med branschen, analysera vilka inhemska eller säkerställda produktions- och reparationsförmågor som behöver upprätthållas som komplement till lagerhållningen

Åsa Pettersson

VD, Energiföretagen Sverige